

Подрез-Ряполова Ірина Валеріївна

науковий співробітник НДІ правового забезпечення

інноваційного розвитку НАПрН України

ORCID 000-0002-8802-144

Зюкіна Поліна Вікторівна

студентка слідчо-криміналістичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

У роботі розглянуто питання сучасного стану формування національної інноваційної системи. Визначено місце економіки України в міжнародному

інноваційному просторі та необхідність поглиблення інтеграційних процесів. На основі системного аналізу законодавчої бази окреслено суб'єктів інноваційної інфраструктури, висунуто пропозицію перегляду нормативного масиву шляхом кодифікації та забезпечення розвитку інноваційних структур.

Ключові слова: національна інноваційна система, інноваційний розвиток, стартап.

Podrez-Riapolova Iryna

*Researcher of Scientific Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine
ORCID 000-0002-8802-144*

Ziukina Polina

student of Yaroslav Mudryi National Law University

PECULIARITIES OF STATE REGULATION OF THE NATIONAL INNOVATION SYSTEM

The article considers the current situation in the formation of the national innovation system. The place of the Ukrainian economy in the international innovation environment is identified and need for the development of integration process. Based on a systematic analyses of the legislation, the subjects of the innovation structure are identified and a proposal is made to revise the regulatory framework by codifying and ensuring the development of innovative structure.

Keyword: national innovation system, innovative development, startup.

Необхідність активізації інноваційної діяльності – це аксіома сьогодення у розвитку національної економіки. Широкомасштабне введення в господарський обіг таких продуктів інтелектуальної праці, як високоякісні послуги, науково-технічні розробки, визнається моделлю інноваційного розквіту Євросоюзу. Обраний Україною цивілізаційний шлях інтеграції вимагає зближення та гармонізації національної економіки до системи країн ЄС. Саме тому в умовах глобального науково-технічного прогресу, посилення ролі людського капіталу у всіх сферах суспільного життя, розвитку високотехнологічного виробництва і постає нагальна потреба інноваційних змін в Україні з максимально ефективним використанням внутрішніх та

зовнішніх ресурсів. Розвиток інноваційного потенціалу – це стратегічний орієнтир українських прагнень до перетворення, засіб забезпечення безпеки держави, її конкурентоспроможності у міжнародному просторі.

Наукові дослідження щодо розвитку інноваційної інфраструктури, аналізу інноваційного законодавства здійснювали С. В. Глібко [1], А. В. Стріжкова [2], А. М. Любич [3], О. В. Розгон [4], Ю. В. Георгієвський та інші.

Правову основу формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності закладено в тексті Конституції України. Насамперед, стаття 54 Конституції гарантує свободу наукової і технічної, а також інших видів творчості, захист інтелектуальної власності, авторських прав громадян. Саме у цій нормі визначено, що держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством [5]. Розвиток інноваційних відносин відбувається і простежується поетапно. Зокрема, це створює підґрунтя для нарощення нормативно-правової бази різного рівня ієрархічності: Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про наукові парки», «Про індустріальні парки» і навіть рішення Харківської міської ради, яке декларує міську програму інноваційної та інвестиційної діяльності та іміджевих проєктів на 2017-2020 роки. Окрім вищевказаних законодавчих актів, окремо слід відмітити схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності до 2030 року, яка відображає поточний стан інноваційної діяльності, основні цілі, пріоритетні напрями та принципи науково-технічної політики, виокремлює структурні елементи національної інноваційної екосистеми, проблеми та перспективи функціонування.

Мета вищевказаної Стратегії полягає у розбудові національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного

перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що передбачає створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від них, залучення інвестицій в інноваційну діяльність [6].

Відзначимо, що у світовому рейтингу Global Innovation Index за 2019 рік Україна посіла 43 місце з 129 заявлених країн [7]. При цьому, за такими складовими елементами як «інноваційні зв'язки», «засвоєння технологій», «креативні товари й послуги», «вплив знань» - активність вітчизняного бізнесу знаходиться на низьких позиціях. Можна говорити про те, що у порівнянні з іншими європейськими країнами, Україна відстає за всіма показниками, окрім охоплення населення вищою освітою і належить до групи повільних інноваторів. На цю ситуацію, безумовно, впливає урядова політика в напрямі визначення умов ведення власної справи, а також загальний стан макроекономічного середовища в цілому. Водночас, практичне втілення новацій відбувається безпосередньо за допомогою власників бізнесу та управлінців, чому сприяє застосування відповідних ефективних механізмів з реалізації інноваційних розробок у житті.

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності відповідно норм Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» можна поділити на стратегічні та середньострокові пріоритетні. Останні, у свою чергу, складаються з загальнодержавного, галузевого та регіонального рівнів та визначаються на період до 5 років і спрямовані на виконання стратегічних пріоритетних напрямів. Стратегічні пріоритетні напрями затверджуються Верховною Радою України на період до 10 років.

Особливої актуальності в сучасних умовах набуває діяльність суб'єктів інноваційної інфраструктури. Так, складові механізму трансферу знань і технологій у моделі відкритих інновацій є різноманітними та мають комплексний характер. В свою чергу, елементами інноваційної інфраструктури можуть виступати університети, дослідницькі фірми, наукові та технологічні парки, бізнес-ангели та венчурні фірми, центри трансферу технологій, інноваційні класте-

ри, технополіси, громадські організації у сфері інновацій. Останнім часом, з метою сприяння технологічному розвитку налагоджуються механізми співробітництва між приватним та державним секторами.

З позитивних проривів у галузі інноваційного розвитку на рівні держави необхідно зазначити створення Фонду розвитку інвестицій, діяльність якого спрямована на підтримку стартапів. Міністр фінансів Оксана Маркарова у своїй доповіді акцентувала на тому, що принципом роботи Фонду є максимально скорочений шлях отримання коштів, формалізована, але прозора процедура і максимальне віддалення від політики [8]. Процес відбору стартапів для надання грантів відбуватиметься на конкурсних засадах, а це означає, що компанії та їхні ідеї оцінюватиме й обиратиме рада незалежних інвестиційних експертів. Цільовими секторами державної підтримки виступатиме: штучний інтелект, роботехніка, доповнена реальність, великі дані, електронна комерція, інтернет речей та інше. Засновники стартап підприємств, як правило, не мають власного початкового капіталу. Саме тому, на сьогодні, в Україні простежується активізація венчурних інвестицій, які за своєю природою є ризиковими.

Розвиток національної інноваційної інфраструктури в Україні, перш за все, визначається інноваційно політикою на рівні окремих територіально- адміністративних одиниць. Яскравим прикладом є масштабне функціонування інноваційної екосистеми Sikorvsky Challenge, метою якої залучення творчої молоді до участі в технологічному трансфері, спільне моделювання бізнес-ідей задля інноваційного розвитку економіки країни. В структурі стартап школи виокремлюють так званий бізнес – інкубатор. Слід зазначити, що на законодавчому рівні відсутнє визначення даного поняття. Зокрема, це структури, які створюються задля всебічної підтримки стартапів, надання консалтингових послуг суб'єктам малого бізнесу, технічно-адміністративне обслуговування.

Варто зазначити, що державна політика управління інноваційною сферою зазнала певних трансформацій за часи незалежності України. Відповідно до Положення про Міністерство освіти і науки України [9], це міністерство наразі є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, нау-

ково-технічної діяльності, інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій. Забезпечення формування та реалізації державної політики економічного, соціального розвитку і торгівлі, державної промислової політики, інноваційної діяльності в реальному секторі економіки покладено на Міністерство економічного розвитку та торгівлі та сільського господарства [10].

Слід погодитись з позицією Ю. В. Георгієвського про доцільність створення спеціалізованого центрального органу державної виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій – Міністерства інноваційного розвитку, головним завданням якого має стати формування державних науково-технологічних та інноваційних програм, які виконуються в інтересах всіх міністерств і відомств. Організаційну структуру цього міністерства мають формувати управління інноваційним розвитком у відповідних галузях [11].

Таким чином, на державному та місцевому рівнях сформовано розуміння необхідності інноваційного шляху розвитку економіки та поступово розробляються необхідні законодавчі акти, стратегії та програми, що містять як фінансові, так і організаційні, інформаційно-консультативні засоби підтримки підприємництва. Проте нормотворча діяльність не завжди послідовна та системна, відсутня єдина концепція розуміння інноваційного розвитку національної економіки, а також існує проблема щодо належного нормативно-правового забезпечення та підтримки перспективних напрямів інноваційної діяльності. Також в сучасних умовах актуалізації нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності необхідним є вдосконалення інституціонально-інфраструктурного середовища та забезпечення координації діяльності різних суб'єктів інноваційної сфери, інвесторів та органів публічної влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стріжкова А. В. Правове регулювання в ЄС похідних від GRID інноваційних технологій. *Право та інновації*. 2017. № 1(17). С. 34-40.
2. Глібко С. В., Подрез-Ряполова І. В. Формування регіональної інноваційної системи в сучасних умовах. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві*: зб. наук. пр. за матеріалами Інтер-

нет-конференції (м. Харків, 26 лютого 2019 року). Харків, НДІ ПЗІР НАПрН України, 2019. С. 36–39.

3. Любич А. М. Фінансування суб'єктів інноваційної інфраструктури в національному та зарубіжному законодавстві: порівняльна характеристика. *Право та інновації*. 2019. № 3(27). С. 7-13.

4. Розгон О. В. Предмет договору про передачу ноу-хау як виду договору у сфері трансферу технологій. *Право та інновації*. 2019. № 2. С. 29-34.

5. Конституція України: Закон України 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141.

6. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.

7. The Global Innovation Index 2019 Ukraine. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019/ua.pdf.

8. Є ідея стартапу? Надсилайте до Уряду! - Новини сьогодні. URL: <https://news2day.com.ua/ie-ideia-startapu-nadsylajte-do-uriadu/>.

9. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630 (в редакції від 20.12.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF>.

10. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2019 р. № 838 (в редакції від 24.12.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF>.

11. Георгієвський Ю. В. Передумови створення міністерства інноваційного розвитку України. *Економічно-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах: матеріали II круглого столу* (м. Харків, 17 травня 2019 р). Харків. 2019. С. 149-156.

REFERENCES

1. Strizhkova, A. V. (2017). Pravove rehuliuвання v YeS pokhidnykh vid GRID innovatsiinykh tekhnolohii. *Pravo ta innovatsii - Law and Innovation*, 1(17), 34-40 [In Ukrainian].

2. Hlibko, S. V., Podrez-Riapolova, I. V. (2019). Formuvannya rehionalnoi innovatsiinoi systemy v suchasnykh umovakh. *Suchasni problemy rozvytku prava ta ekonomiky v innovatsiinomomu suspilstvi: zb. nauk. pr. za materialamy Internet-konferentsii (m. Kharkiv, 26 liutoho 2019 roku) – Contemporary Problems of Development of Law and Economy in Innovative Society: Collection of Scientific*

Papers on Internet Conference Materials. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 36–39 [In Ukrainian].

3. Liubchych, A. M. (2019). Finansuvannia subiektiv innovatsiinoi infrastruktury v natsionalnomu ta zarubizhnomu zakonodavstvi: porivnialna kharakterystyka. *Pravo ta innovatsii – Law and Innovation*, 3(27), 7-13 [In Ukrainian].

4. Rozghon, O. V. (2019). Predmet dohovoru pro peredachu nou-khau yak vydu dohovoru u sferi transferu tekhnolohii. *Pravo ta innovatsii – Law and Innovation*, 2, 29-34 [In Ukrainian].

5. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy 28.06.1996 № 254k/96-VR. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, art. 141.

6. Stratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti do 2030 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 lypnia 2019 roku № 526-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.

7. The Global Innovation Index 2019 Ukraine. URL: https://www.wipo.int/docsof/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019/ua.pdf [In English].

8. Ye ideia startapu? Nadsylaite do Uriadu! - Novyny sohodni. URL: <https://news2day.com.ua/ie-ideia-startapu-nadsylajte-do-uriadu>. [In Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.10.2014 r. № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-p>.

10. Pytannia Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.09.2019 r. № 838 (v redaktsii vid 24.12.2019 r.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF>.

11. Heorhiievskiy, Yu. V. (2019). Peredumovy stvorennia ministerstva innovatsiinoho rozvytku Ukrainy. *Ekonomichno-pravovi problemy rozvytku ta spryannia hospodarskii diialnosti v suchasnykh umovakh: materialy II kruhloho stolu (m. Kharkiv, 17 travnia 2019 r) - Economic and legal problems of development and promotion of economic activity in modern conditions: materials of the II round table*. Kharkiv, 149-156 [In Ukrainian].